

Крупеня Ірина Миколаївна

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

(м. Суми, Україна)

<https://orcid.org/0000-0002-3336-974X>

e-mail: tokiss@gmail.com

ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ В СУБРЕГІОНІ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ

Резюме

Досліджено потенціал економічної дипломатії України в субрегіоні Південно-Східної Азії та правові засади двостороннього економічного співробітництва України з державами-членами АСЕАН. Перераховано основні завдання економічної дипломатії. Проаналізовано перспективні напрямки співпраці секторального співробітництва між Україною та країнами АСЕАН.

Констатовано, що згідно Статуту АСЕАН існує 3 види співробітництва: партнер по діалогу, партнер по секторальному діалогу, партнер з розвитку та існують окремо статуси спостерігача й гостя.

Досліджено можливість приєднання держав поза межами Південно-Східної Азії до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії та проаналізовано досвід України з 2017 року про приєднання до Договору.

Наголошено, що хоча Договір про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії був символом добросусідських відносин між країнами АСЕАН, він також став розглядатися як договірна основа регіональної співпраці та як необхідна умова вступу до АСЕАН. Рекомендовано перелік доцільних заходів задля покращення розвитку економічних відносин України та державами АСЕАН.

Результати дослідження мають практичне значення та можуть використовуватись у навчанні для викладання таких дисциплін, як актуальні проблеми міжнародних відносин в субрегіоні ПСА, економічна дипломатія, економічна дипломатія України в субрегіоні ПСА, зовнішня політика країн Азії, тощо. Крім того, результати дослідження можуть стати корисними

при загальному ознайомленні про стан, проблеми та перспективи співпраці України у країнами субрегіону ПСА.

Ключові слова: економічна дипломатія, Південно-Східна Азія, АСЕАН, міжнародна організація, міжнародний договір, міжнародна торгівля, правовий механізм економічної інтеграції, регіоналізація, секторальний діалог.

Вступ

Відносини України з державами субрегіону Південно-Східної Азії (далі—ПСА) на сучасному етапі державотворення є одним з пріоритетних напрямів зовнішньої політики України та набувають принципово нових рис прагматичної багатовимірної співпраці. Протягом останніх років значно активізувався політичний діалог на усіх рівнях, сформувалися нові принципи торговельно-економічної взаємодії, а також розширилась договірно-правова база відносин. У 2020 р. президент України Володимир Зеленський та міністр закордонних справ Дмитро Кулеба визначили цей субрегіон пріоритетним напрямком для українських дипломатів, а в Експортній стратегії України на 2017–2021 рр. Індонезія, Таїланд, Філіппіни зазначено як країни, на чиїх ринках українські виробники мають значний потенціал для експорту. У 2020 р. Міністерство закордонних справ України (далі—МЗС) визначило Азію одним з пріоритетних напрямів зовнішньої політики та ухвалило комплексну Азійську стратегію та водночас було проголошено «Тиждень Азії», протягом якого глава МЗС України провів телефонні розмови зі своїми колегами з Китаю, Індонезії, Казахстану, Сінгапуру, Таджикистану, Туркменістану, а також зустрічі з послами Індії, КНР, Республіки Корея та Японії [1, с. 46–47].

22 вересня 2022 р. було ухвалено на неформальній зустрічі Міністрів закордонних справ АСЕАН в США позитивне рішення щодо членства України в Договорі про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії (далі—ДДС) [2]. 10 листопада 2022 року відбулося підписання під час саміту АСЕАН в Пномпені, Камбоджа, інструменту про приєднання до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії [3]. 21 грудня 2023 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про приєднання України до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії», який набрав чинності 13 січня 2024 року. Важливість приєднання до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії закладає основи для майбутнього секторального співробітництва з країнами АСЕАН [4]. 29 лютого 2024 р. за ініціативи МЗС України відбувся захід «Україна–АСЕАН: бачення співробітництва» за участі представників дипломатичного корпусу, акредитованого в Україні, секретаріату АСЕАН, наукових та експертних кіл України та субрегіону ПСА. Під час заходу було оголошено про призначення спеціального представника Міністерства закордонних справ України з питань АСЕАН, яким став український дипломат Ігор Поліха. За підсумками заходу представлено документ «Ukraine–ASEAN: vision of cooperation», який окреслює поточний стан

та перспективи розвитку відносин України та АСЕАН, а також демонструє перспективні напрямки співпраці у сферах продовольства та сільського господарства, цифровізації, торгівлі, енергетики, попередження надзвичайних ситуацій, розмінування, соціально-культурного співробітництва [5].

Метою цієї статті є — проаналізувати потенціал економічної дипломатії України в субрегіоні Південно-Східної Азії та правові засади двостороннього економічного співробітництва України з державами-членами АСЕАН.

Методи дослідження

Теоретико-методологічною основою слугують принципи системності, різноманітності, інформативності, історизму, об'єктивності, детермінованості, які при застосуванні історико-типологічного й порівняльно-історичного методів дозволяють проаналізувати потенціал економічної дипломатії в субрегіоні ПСА на сучасному етапі державотворення України.

Дослідження базується також на сукупності загальнонаукових і спеціальних наукових методів, які мають застосування в науці: аналогія, контент-аналіз, івент-аналіз, моделювання, дедукція, класифікація, порівняння, прогнозування, структуризація, системність, тощо.

Також, широко використано спеціально юридичні методи. Ключову роль серед них грає формально-юридичний метод, за допомогою якого можна виявити міжнародно-правові норми, що регулюють економічну інтеграцію держав субрегіону ПСА та економічне співробітництво цих держав з третіми державами та міжнародними організаціями як на рівні АСЕАН, так і на рівні двосторонніх відносин, проаналізувати їхній зміст та виявити взаємозв'язки. Порівняльно-історичний метод застосовувався з метою визначення закономірностей еволюції розвитку правових норм, що регулюють економічну інтеграцію держав субрегіону ПСА та економічне співробітництво цих держав з третіми державами та міжнародними організаціями як на рівні АСЕАН, так і на рівні двосторонніх відносин. При дослідженні перспектив подальшого розвитку міжнародно-правових норм, що регулюють економічне співробітництво України з вказаними державами було застосовано метод прогнозування.

Поєднання цих наукових методів дало можливість усебічно й комплексно дослідити потенціал економічної дипломатії України в субрегіоні ПСА та правові засади двостороннього економічного співробітництва України з державами-членами АСЕАН.

Результати дослідження

Питання економічної дипломатії останнім часом перебувають у центрі уваги як вітчизняних так і іноземних дослідників. Ця тенденція пов'язана із епохою глобалізації та глобальної регіоналізації, яка суттєво змінила правила гри у міжнародних відносинах і на додаток до національних держав і міжнародних організацій з'явилися на авансцені світової дипломатії субнаціональні, наднаціональні та недержавні актори на кшталт транснаціональних

корпорацій, недержавних міжнародних організацій, громадських організацій, які беруть участь у розбудові міжнародних відносин. На мезорівні, наочним прикладом глобальної регіоналізації в субрегіоні ПСА є АСЕАН, яка на сьогодні об'єднує десять країн-учасниць (Бруней-Даруссалам, В'єтнам, Індонезія, Камбоджа, Лаос, Малайзія, М'янма (Бірма), Сінгапур, Таїланд, Філіппіни).

Україна має свої національні інтереси в субрегіоні ПСА і це зазначено в Стратегії зовнішньополітичної діяльності України затвердженої Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 448/2021 у п. 144-145 та п. 149. Зокрема, в Стратегії прописано, що «Україна заінтересована брати участь у глобальних азійських проектах, буде продовжувати роботу з налагодження співпраці з економічних, торговельних питань з АСЕАН та активно працює на питаннях формування зон вільної торгівлі, розширення коопераційних зв'язків у військово-технічній, аерокосмічній та науково-технічній сферах, сприятиме залученню інвестицій до промислового та аграрного секторів України з фінансових центрів регіону» [6].

Відомий в дипломатичних кругах вітчизняний професор Шаров О.М. у своїй монографії «Економічна дипломатія: основи, проблеми та перспективи» наголошував, що «економічна дипломатія являє собою сплав економіки та політики, доведений до рівня прийняття та реалізації управлінських рішень, за допомогою і посередництва яких здійснюється співробітництво та суперництво у сучасному світі, визначають форми й методи розвитку та вдосконалення ринкової економіки».

Авторка дослідження, маючи практичний досвід в сфері зовнішньоекономічної діяльності, повністю поділяє думку професора Шарова О.М., що основним призначенням економічної дипломатії є формування сприятливих умов для доступу й просування вітчизняних товарів і послуг на зовнішні ринки, захист національних стратегічних і економічних інтересів держави за кордоном, а також сприяння засобами і методами цієї дипломатії соціально-економічному розвитку країни, підвищенню її конкурентоспроможності у світі, забезпечення її національної та економічної безпеки [7, с. 8-10].

До основних завдань економічної дипломатії належить забезпечення керівництва держави вчасною достовірною інформацією щодо економічної ситуації за кордоном через складання економічних довідок, зовнішньоекономічної політики іноземних держав, діяльності міжнародних організацій, лобювання питань експорту вітчизняних компаній за кордоном, сприяння отриманню інформації та контактам вітчизняних бізнесменів із метою сприяння їх доступу на іноземні ринки, моніторинг вирішення проблем, які виникають у вітчизняних бізнесменів у їхній діяльності за кордоном, організація економічних заходів (конференцій, семінарів, зустрічей, форумів тощо), поширення економічної інформації, а також залучення іноземних інвестицій в економіку України та створення сприятливих умов для успішної інтеграції країни в систему глобальної економіки тощо [7, с. 24-25]. Тому не випадково

президент України В. Зеленський у 2020 р. проголосив курс на економізацію зовнішньої політики та сприяння українському бізнесу закордоном. В рамках цієї політики відбулося значна кількість заходів як у стінах Дипломатичної академії України імені Геннадія Удовенка при Міністерстві закордонних справ (навчання дипломатів з економічних питань, 17.03.2023 р. [8]; І міжнародна науково-практична конференції «Сучасний світ та економічна дипломатія: виклики, рішення та відновлення України», 22.05.2023 р. [9]), так і в МЗС—це конференція керівників закордонних дипломатичних установ України на тему «Економічна дипломатія: просування українського експорту та залучення іноземних інвестицій». Дипломати й економісти обговорили питання відкриття іноземних ринків для українських виробників харчових продуктів, укладення нових торговельних угод, обмінялися думками щодо найбільш перспективних для розширення експорту галузей української економіки [10].

Окремо варто виділити далекоглядну політику Кабінету Міністрів України, який ще в 2017 році прийняв Розпорядження від 27 грудня № 1017-р «Про схвалення Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017–2021 роки». В даному документі наголошено на географічній диверсифікації експорту української продукції, готовності до змін кон'юнктури на міжнародних ринках та пошуку нових перспективних ринків збуту.

В Експортній стратегії України констатовано, що основне місце серед ринків у фокусі займають країни ЄС, інші ринки на яких українські виробники мають значний потенціал для експорту продукції в субрегіон ПСА—це Індонезія, Таїланд, Філіппіни. Для подальшої роботи з обраними ринками буде здійснений розширений аналіз, визначені можливості та форми оптимальної присутності України на цих ринках, а також розроблені стратегічні програми щодо виходу на зазначені ринки [11].

В лютому 2024 р. було окреслено МЗС України конкретні сектори, в яких Україна зацікавлена і може ділитися своїм досвідом та технологіями з країнами АСЕАН і відповідно залучати передові знання з країн АСЕАН в українську економіку. До цих секторів відносять сферу продовольства та сільськогосподарства, цифровізації, торгівлі, енергетики, попередження надзвичайних ситуацій, розмінування, соціально-культурного співробітництва [5].

В даному контексті окремо досліджено, що відповідно до Статуту АСЕАН існує 3 види співробітництва та окремо статуси спостерігача й гостя:

- *партнер по діалогу*. Відповідно до програм діалогового співробітництва між АСЕАН та партнерами цей статус набувають розвинуті держави, які підтримують зносини з органами АСЕАН та реалізують спільні проекти у Політико-безпековій спільноті АСЕАН, Економічній спільноті АСЕАН та Соціально-культурній спільноті АСЕАН. Діалоговими партнерами АСЕАН нині

є Австралія, Канада, Китай, Європейський Союз, Індія, Японія, Нова Зеландія, Республіка Корея, Російська Федерація, Велика Британія, США.

- *партнер по секторальному діалогу*. Відповідно до програм секторального співробітництва між АСЕАН та партнерами цей статус набувають держави, які тривалий час мають активні відносини з членами АСЕАН у сфері економічного співробітництва та політичної підтримки та розглядають інституалізацію відносин з АСЕАН у сфері співробітництва з галузевими органами однієї, або усіх трьох Спільнот АСЕАН. Передбачається участь у нарадах міністрів, що забезпечують реалізацію певної галузі, наприклад проекти що стосуються безпеки, боротьби зі стихійними лихами тощо. Даний статус АСЕАН має з такими країнами світу як Бразилія, Марокко, Норвегія, Пакистан, Південна Африка, Швейцарія, Туреччина, Об'єднані Арабські Емірати.

- *партнер з розвитку*. Цей вид партнерства направлений здебільшого не на прямий розвиток двосторонніх відносин, а на розвиток партнерства з АСЕАН сприяючи економічній, юридичній, технічній складовій реалізації спільнот АСЕАН. Цей тип відносин схожий на донорство, яке заохочується можливістю участі у зустрічах міністрів та вищих посадових осіб АСЕАН. Партнерами з розвитку АСЕАН нині є Чилі, Франція, Німеччина, Італія, Нідерланди, Перу [12].

- *спостерігач*. Відповідно до рішення вищих посадових осіб від 1983 року АСЕАН цей статус надається тільки потенційному члену АСЕАН, який виконав критерії до членства в АСЕАН та бажає ознайомитися з практикою діяльності організації. Відповідно до спільної заяви Лідерів АСЕАН від 10 листопада 2022 року Демократична Республіка Східний Тимор (Тимор-Лесте) отримала згоду стати 11 членом АСЕАН та була наділена статусом спостерігача, зокрема на зустрічах та самітах АСЕАН [13].

- *гість*. Відповідно до рекомендацій діяльності АСЕАН та протоколу статус гостя може бути наданий рішенням головної країни АСЕАН або за запрошенням Генерального Секретаря АСЕАН. У 2024 році головною державою в АСЕАН є Лаоська Народно-Демократична Республіка, яка є зоною відповідальності Посольства України в Королівстві Таїланд. Відповідно, важливим завданням дипломатів посольства—це проведення інформаційної роботи з Посольством Лаосу в Таїланді та підготовка проекту ноти до зовнішньополітичного відомства Лаосу щодо надання Україні високого статусу гостя [14].

Можливість приєднання держав поза межами субрегіону ПСА до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії була створена шляхом ухвалення Другого протоколу про внесення змін до договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії від 25 липня 1998 року [15]. КНР та Індія стали першими двома державами, які приєдналися до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії [16; 17].

Україна розпочала процес приєднання до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії в 2017 році, а завершила цей процес

в 2024 році після прийняття Верховною Радою України 21 грудня 2023 року Закону України «Про приєднання України до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії», який набрав чинності 13 січня 2024 року [4]. Це далекоглядне і важливе для України рішення демонструє політичну волю держав АСЕАН співпрацювати з Україною шляхом сприяння миру та взаємної поваги до незалежності, суверенітету, рівноправності, територіальної цілісності та національної ідентичності; право кожної держави на існування без зовнішнього втручання, підривної діяльності або примусу; невтручання у внутрішні справи одна одної; вирішення розбіжностей або спорів мирними засобами; відмови від погрози або застосування сили; ефективного співробітництва між собою відповідно до статті 2 Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії [18].

В контексті російсько-української війни, приєднання України до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії сприятиме об'єднанню політико-дипломатичних зусиль для протидії агресії та усім проявам застосування сили; встановленню тісних зносин з Секретаріатом АСЕАН і донесення об'єктивної інформації щодо неспровокованої війни в Україні та численні міжнародні злочини, які вчиняються державою-агресором росією та відповідно залученню підтримки.

Договір про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії від 1976 р. на момент його підписання розглядався перш за все як символ добросусідських відносин, беручи до уваги геополітичну ситуацію в субрегіоні ПСА, зокрема боротьбу за вплив між «великими державами» — США, СРСР, КНР. На початку XXI століття, коли геополітична ситуація змінилася під впливом розпаду біполярної системи міжнародних відносин та виконанням новими країнами критеріїв до членства в АСЕАН, Договір став розглядатися як необхідна умова вступу до АСЕАН [13].

Аналіз потенціалу економічної дипломатії України в субрегіоні Південно-Східної Азії засвідчує, що інтереси України у 10 державах-членах АСЕАН представлені п'ятьма закордонними дипломатичними установами України, а саме: Посольством України в Королівстві Таїланд, яке водночас представляє інтереси України в Республіці Союзу М'янма, Лаоській Народно-Демократичній Республіці [19]; Посольством України у Соціалістичній Республіці В'єтнам, яке також представляє інтереси України в Королівстві Камбоджа [20]; Посольством України у Малайзії, яка одночасно представляє інтереси України в Республіці Філіппіни та Демократичній Республіці Тимор-Лешті [21]; Посольством України в Республіці Індонезія [22] та Посольством України в Республіці Сінгапур, яке представляє одночасно інтереси України в Бруней Даруссаламі [23].

Інформація на веб-сторінках посольств показує, що захистом економічних інтересів України в субрегіоні ПСА, зокрема опрацювання заявок експортерів, надання сприяння у вирішенні спірних питань між суб'єктами

підприємницької діяльності України та іноземної держави, налагодження прогресивних форм співробітництва, проведення переговорів, укладанню договорів займається лише один фаховий дипломат, який зазвичай на посаді першого секретаря з економічних питань. Низьку представленість України експерти часто пояснюють віддаленістю субрегіону ПСА від України; невеликою кількістю громадян держав АСЕАН в Україні; обмеженою політичною співпрацею протягом попередніх років; обмеженим обсягом товарообігу, низьким рівнем торгівлі послугами та інвестицій у порівнянні з іншими державами ЄС. На суб'єктивну думку дослідниці, наявний стан торговельно-економічних відносин не відповідає потенціалу співпраці України із державами субрегіону ПСА та потрібно чим скоріше його змінювати. Україні необхідно на виконання п. 145 та п. 149 Стратегії зовнішньополітичної діяльності України, активізувати діяльність в питанні економічної дипломатії в субрегіоні ПСА шляхом збільшення дипломатичних працівників, які б займалися фахово питаннями заявленого МЗС України секторального співробітництва у сферах продовольства та сільського господарства, цифровізації, торгівлі, енергетики, попередження надзвичайних ситуацій, розмінування, соціально-культурного співробітництва [5, 6].

Для покращення розвитку відносин України та державами АСЕАН доцільно зосередитися на укладенні міжвідомчих міжнародних договорів для спрощення і прискорення митних процедур; укладання угод між держспоживслужбами для покращення технічної співпраці та міжвідомчих угод з метою співробітництва щодо спрощення та прискорення сертифікації продукції, отримання інших необхідних дозвільних документів для полегшення доступу продукції на ринки договірних сторін. Також варто сконцентруватися на розвитку сільського господарства та співпраці на взаємовигідних умовах з іноземними партнерами АСЕАН для відновлення зруйнованої сільськогосподарської інфраструктури та створення безпечних умов для розвитку фермерства. Розумне сприяння експорту визначених аудитом перспективних товарів з високою доданою вартістю для конкретного ринку має стати пріоритетом для закордонних дипломатичних установ України в субрегіоні ПСА. Перевірити дієвість існуючих угод двостороннього міждержавного співробітництва та здійснити роботу над усуненням прогалин у оперативній комунікації. Якісне наповнення веб сайтів закордонних дипломатичних установ України в субрегіоні ПСА інформацією та покроковими інструкціями про торговельні механізми українською мовою та мовою держави перебування. Розробити з урахуванням податкових особливостей країн субрегіону ПСА пільгові програми кредитування для виконання експортних угод. Проводити щоденну роботу над отриманням Україною гуманітарної допомоги з одночасною промоцією інвестиційного клімату в Україні. Тісно співпрацювати з профільними міністерства іноземних держав та іноземними посольствами в ПСА про вирішення проблем експорту до ринку АСЕАН. Доцільним може бути

і отримання практичних порад від досвідчених дипломатів інших держав, які успішно торгують з АСЕАН. На законодавчому рівні спростити експортне «коло узгодження» та зменшити податок на прибуток для високотехнологічних галузей.

У середньостроковій перспективі доцільно активізувати інституалізацію відносин між Україною та АСЕАН шляхом створення Комітету АСЕАН в Україні та започаткування роботи Спільної комісії між Україною та АСЕАН щодо секторального співробітництва; прийняти на високому рівні рішення про відкриття постійної української торговельно-економічної місії у регіоні ПСА, яка повинна практично працювати з потенційними іноземними інвесторами та надавати інформаційну, консультаційну, юридичну допомогу українським бізнес-структурам, які ведуть бізнес у країнах АСЕАН. МЗС та Міністерство економіки України за допомогою підприємців, аудиторів, академічних дослідників повинні вивчити і запропонувати конкретні прагматичні рішення, що дозволять розширити традиційні рамки співпраці, забезпечити взаємну відкритість ринків товарів, послуг і технологій. Альтернативною пропозицією є відкриття Українського Дому у Республіці Індонезія; досягти згоди з урядами В'єтнаму, Індонезії, Сінгапуру, Малайзії, Філіппін про створення зон вільної торгівлі, або надання преференційного ставлення в рамках іншої угоди [24].

Висновки

На виконання Стратегії зовнішньополітичної діяльності України [6], Азійської стратегії МЗС України [11] та документу «Україна–АСЕАН: бачення співробітництва», який окреслює поточний стан та перспективи розвитку відносин України та АСЕАН, а також демонструє перспективні напрямки співпраці у сферах продовольства та сільського господарства, цифровізації, торгівлі, енергетики, попередження надзвичайних ситуацій, розмінування, соціально-культурного співробітництва [25], Україна має посилити потенціал економічної дипломатії України і, відповідно дипломатичну присутність в субрегіоні ПСА як за рахунок відкриття нових посольств у Республіці Союзу М'янма, Лаоській Народній-Демократичній Республіці, Королівстві Камбоджа, Республіці Філіппіни, Демократичній Республіці Тимор-Лешті, Бруней Даруссаламі, так і за рахунок розширення штату фахових дипломатів з економічних питань у вже наявних закордонних дипломатичних представництвах у Посольстві України в Королівстві Таїланд, Посольстві України у Соціалістичній Республіці В'єтнам, Посольстві України у Малайзії, Посольстві України в Республіці Індонезія, Посольстві України в Республіці Сінгапур.

Основу для правових засад двостороннього економічного співробітництва України з державами-членами АСЕАН було закладено шляхом приєднання до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії від 1976 р. після прийняття Верховною Радою України 21 грудня 2023 року

Закону України «Про приєднання України до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії», який набрав чинності 13 січня 2024 року [4]. Даний договір трансформує співпрацю України з країнами субрегіону ПСА на якісно новий рівень та закладає фундамент для започаткування переговорного процесу стосовно отримання нашою державою статусу секторального діалогового партнера.

Окремо варто наголосити, що прийняття Закону України «Про приєднання України до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії» дасть змогу створити додатковий майданчик для об'єднання міжнародної підтримки в напрямі засудження військових дій РФ й агресивно-терористичної державної політики режиму Путіна по відношенню до України [26]; запросити глав держав субрегіону ПСА на Глобальний саміт миру (15–16 червня 2024 р., Швейцарія), де планується створення спільних рамок, які сприятимуть досягненню миру в Україні на основі міжнародного права, Статуту ООН та Української Формули миру Президента Зеленського із 10 пунктів [27] та додатково заручитися підтримкою держав-членів АСЕАН під час голосування за резолюції ООН та на інших міжнародних майданчиках стосовно України.

Список посилань

1. Крупеня І.М. Сучасні міжнародні відносини в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні та українсько-азіатська співпраця в умовах російської агресії проти України. Україна і світ в умовах воєнних викликів: колективна монографія. / за заг. ред. к.і.н., доц. Подрез Ю.В. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2023. С. 45-69.
2. Decision on the Accession of Ukraine to the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia. *The Embassy of Ukraine in the Kingdom of Thailand*. 2022. URL: <https://thailand.mfa.gov.ua/en/news/accession-ukraine-treaty-amity-and-cooperation-southeast-asia> (date of access: 20.05.2024).
3. Signing of the Instrument of Accession to the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia (TAC). *ASEAN. Cambodia*. 2022. URL: <https://asean2022.mfaic.gov.kh/posts/2022-11-12-News-Signing-of-the-Instrument-of-Accession-to-the-Treaty-of-Amity-and-Cooperation-in-Southeast-Asia--TAC-15-45-57> (date of access: 20.05.2024).
4. Про приєднання України до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії : Закон України від 21 грудня 2023 р. № 3531-IX. Набрання чинності: 13.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3531-20#Text> (дата звернення: 20.05.2024).
5. У Києві відбувся захід «Україна–АСЕАН: бачення співробітництва». *Міністерство закордонних справ України*. 2024. URL: <https://mfa.gov.ua>

- gov.ua/news/u-kiyevi-vidbuvsya-zahid-ukrayina-asean-bachennya-spivrobotnictva (дата звернення: 20.05.2024).
6. Стратегія зовнішньополітичної діяльності України від 26 серпня 2021 року № 448/2021. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017> (дата звернення: 20.05.2024).
 7. Шаров О. М. Економічна дипломатія: основи, проблеми та перспективи : монографія. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ : НІСД, 2019. 560 с.
 8. Навчання дипломатів з економічних питань. *Дипломатична академія України імені Геннадія Удовенка при Міністерстві закордонних справ*. 2023. URL: <https://da.mfa.gov.ua/navchannya-posadovyh-osib-dyplomatychnoyi-sluzhby-na-ekonomichni-posady/> (дата звернення: 20.05.2024).
 9. І міжнародна науково-практична конференції «Сучасний світ та економічна дипломатія: виклики, рішення та відновлення України». *Дипломатична академія України імені Геннадія Удовенка при Міністерстві закордонних справ*. 2023. URL: <https://da.mfa.gov.ua/materialy-i-mizhnarodnoyi-naukovo-praktychnoyi-konferencziyi/> (дата звернення: 20.05.2024).
 10. Дипломати обговорили реалізацію завдання Президента з економізації зовнішньої політики. *Укрінформ*. 2020. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3159187-diplomati-obgovorili-realizaciu-zavdanna-prezidenta-z-ekonomizacii-zovnisnoi-politiki.html> (дата звернення: 20.05.2024).
 11. Про схвалення Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017-2021 роки : Закон України від 27 грудня 2017 р. № 1017-р. Поточна редакція: 17.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 20.05.2024).
 12. External Relations. *The Association of Southeast Asian Nations*. 2024. URL: <https://asean.org/our-communities/asean-political-security-community/outward-looking-community/external-relations/> (date of access: 20.05.2024).
 13. ASEAN leaders' statement on the application of Timor-Leste for ASEAN membership. *ASEAN. Cambodia*. 2022. URL: <https://asean.org/our-communities/asean-political-security-community/outward-looking-community/external-relations/> (date of access: 20.05.2024).
 14. ASEAN Chairmanship 2024—Lao PDR. *The Association of Southeast Asian Nations*. 2024. URL: <https://asean.org/category/chairmanship/> (date of access: 20.05.2024).

15. Second Protocol Amending the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia. *The Association of Southeast Asian Nations*. 1998. URL: <https://lawforasean.krisdika.go.th/File/files/1472757502.5a90681c0a99bb0cd42bb785b4c28444.pdf> (date of access: 20.05.2024).
16. Accession to the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia by China. *The Association of Southeast Asian Nations*. 2003. URL: <https://asean.org/accession-to-the-treaty-of-amity-and-cooperation-in-southeast-asia-by-china/> (date of access: 20.05.2024).
17. Instrument of Accession to the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia by India. *The Association of Southeast Asian Nations*. 2003. URL: <https://asean.org/instrument-of-accession-to-the-treaty-of-amity-and-cooperation-in-southeast-asia-by-india/> (date of access: 20.05.2024).
18. Договір про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії від 24 лютого 1976 року. Приєднання: 21.12.2023. підстава—3531-IX URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/921_001-76#n3 (дата звернення: 20.05.2024).
19. Співробітництво. *Посольство України в Королівстві Таїланд*. 2024. URL: <https://thailand.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo> (дата звернення: 20.05.2024).
20. Україна і В'єтнам. *Посольство України в Соціалістичній Республіці В'єтнам*. 2024. URL: <https://vietnam.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo> (дата звернення: 20.05.2024).
21. Двосторонні відносини між Україною та Малайзією. *Посольство України в Малайзії*. 2024. URL: <https://malaysia.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/460-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-malajzijeju> (дата звернення: 20.05.2024).
22. Україна–Індонезія. *Посольство України в Республіці Індонезія*. 2024. URL: <https://indonesia.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo> (дата звернення: 20.05.2024).
23. Україна та Сінгапур. *Посольство України в Республіці Сінгапур*. 2024. URL: <https://singapore.mfa.gov.ua/ukrayina-ta-singapur> (дата звернення: 20.05.2024).
24. Дейнеко Д.О. Актуальний стан та перспективи економічного співробітництва між Україною та АСЕАН, державами-членами АСЕАН» *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2023. № 61. С. 118–124.
25. Ukraine-ASEAN: vision of cooperation. *Ministry of Foreign Affairs of Ukraine*. 2024. URL: https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/4_TD/ukraine-aseanvisionofcooperationbythemfaofukrainefebbruary-2024.pdf (date of access: 20.05.2024).

26. Krupenya I., Podriez Yu. State terrorism on example of Putin's regime: present and history. *Przegląd Nauk Historycznych*. Vol. XXII, №2, 2023. P. 245–261. URL: <https://czasopisma.uni.lodz.pl/pnh/article/view/16927> (date of access: 20.05.2024).
27. Філософія Української Формули миру. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. (2022). URL: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/19/45/a0284f6fdc92f8e4bd595d4026734bba_1691475944.pdf (дата звернення: 20.05.2024).

References

1. Krupenya, I.M. (2023). Modern international relations in the Asia-Pacific region and Ukrainian-Asian cooperation in the context of russian aggression against Ukraine. Ukraine and the world in the conditions of military challenges: a collective monograph. / in general ed. Doctor of Historical Science, Assoc. Podrez Yu.V. Sumy: SumDPU named after A.S. Makarenko. P. 45–69. [in Ukrainian].
2. Decision on the Accession of Ukraine to the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia. (2022). *The Embassy of Ukraine in the Kingdom of Thailand*. URL: <https://thailand.mfa.gov.ua/en/news/accession-ukraine-treaty-amity-and-cooperation-southeast-asia>. [in English].
3. Signing of the Instrument of Accession to the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia (TAC). (2022). *ASEAN. Cambodia*. URL: <https://asean2022.mfaic.gov.kh/posts/2022-11-12-News-Signing-of-the-Instrument-of-Accession-to-the-Treaty-of-Amity-and-Cooperation-in-Southeast-Asia-TAC-15-45-57>. [in English].
4. On the accession of Ukraine to The Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia: Law of Ukraine dated 21 december 2023 № 3531-IX. Entry into force: 13.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3531-20#Text> [in Ukrainian].
5. The event «Ukraine—ASEAN: vision of cooperation» took place in Kyiv. (2024). *the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine*. URL: <https://mfa.gov.ua/news/u-kiyevi-vidbuvsya-zahid-ukrayina-asean-bachennya-spivrobotnictva> [in Ukrainian].
6. Strategy of foreign policy activity of Ukraine on August 26, 2021 № 448/2021. *Official website PRESIDENT OF UKRAINE*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017> [in Ukrainian].
7. Sharov, O.M. (2019). Economic diplomacy: basics, problems and prospects : monograph. National Institute of Strategic Studies. Kyiv : NISS, 560 p. [in Ukrainian].
8. Training of diplomats on economic issues. (2023). *Hennadii Udovenko Diplomatic Academy of Ukraine at the Ministry of Foreign Affairs*. URL:

- <https://da.mfa.gov.ua/navchannya-posadovyh-osib-dyplomatychnoyi-sluzhby-na-ekonomichni-posady/> [in Ukrainian].
9. The 1st International Scientific and Practical Conference «The Modern World and Economic Diplomacy: Challenges, Solutions and Restoration of Ukraine». (2023). *Hennadii Udovenko Diplomatic Academy of Ukraine at the Ministry of Foreign Affairs*. URL: <https://da.mfa.gov.ua/materialy-i-mizhnarodnoyi-naukovo-praktychnoyi-konferencziyi/> [in Ukrainian].
 10. The diplomats discussed the implementation of the President's task to economize foreign policy. (2020). *Ukrinform*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3159187-diplomati-obgovorili-realizaciu-zavdanna-prezidenta-z-ekonomizacii-zovnisnoi-politiki.html> [in Ukrainian].
 11. On the approval of the Export Strategy of Ukraine («road map» of strategic trade development) for 2017–2021: Law of Ukraine dated 27 December 2017, № 1017-p. Current version—Revision on September 17, 2020, on the basis—826-2020-п: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
 12. External Relations. (2024). *The Association of Southeast Asian Nations*. URL: <https://asean.org/our-communities/asean-political-security-community/outward-looking-community/external-relations/> [in English].
 13. ASEAN leaders' statement on the application of Timor-Leste for ASEAN membership. (2022). *ASEAN. Cambodia*. URL: <https://asean.org/our-communities/asean-political-security-community/outward-looking-community/external-relations/> [in English].
 14. ASEAN Chairmanship 2024—Lao PDR. (2024). *The Association of Southeast Asian Nations*. URL: <https://asean.org/category/chairmanship/> [in English].
 15. Second Protocol Amending the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia. (1998). *The Association of Southeast Asian Nations*. URL: <https://lawforasean.krisdika.go.th/File/files/1472757502.5a90681c0a99bb0cd42bb785b4c28444.pdf> [in English].
 16. Accession to the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia by China. (2003). *The Association of Southeast Asian Nations*. URL: <https://asean.org/accession-to-the-treaty-of-amity-and-cooperation-in-southeast-asia-by-china/> [in English].
 17. Instrument of Accession to the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia by India. (2003). *The Association of Southeast Asian Nations*. URL: <https://asean.org/instrument-of-accession-to-the-treaty-of-amity-and-cooperation-in-southeast-asia-by-india/> [in English].

18. The Treaty of Amity and Cooperation in Southeast dated 24 February 1976. Accession on December 21, 2023. on the basis—3531-IX URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/921_001-76#n3 [in Ukrainian].
19. Cooperation. *The Embassy of Ukraine in the Kingdom of Thailand*. 2024. URL: <https://thailand.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo> [in Ukrainian].
20. Ukraine and Vietnam. *Embassy of Ukraine in the Socialist Republic of Vietnam*. 2024. URL: <https://vietnam.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo> [in Ukrainian].
21. Bilateral Relations between Ukraine and Malaysia. *Embassy of Ukraine in Malaysia*. 2024. URL: <https://malaysia.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/460-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-malajzijeju> [in Ukrainian].
22. Ukraine–Indonesia. *Embassy of Ukraine in the Republic of Indonesia*. 2024. URL: <https://indonesia.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo> [in Ukrainian].
23. Ukraine and Singapore. *Embassy of Ukraine in the Republic of Singapore*. 2024. URL: <https://singapore.mfa.gov.ua/ukrayina-ta-singapur> [in Ukrainian].
24. Deineko, D.O. (2023). Current state and prospects of economic cooperation between Ukraine and ASEAN, ASEAN Member States. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Ser.: Jurisprudence*. № 61. P. 118–124. [in Ukrainian].
25. Ukraine-ASEAN: vision of cooperation. (2024). *Ministry of Foreign Affairs of Ukraine*. URL: https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/4_TD/ukraine-aseanvisionofcooperationbythemfaofukrainefebbruary-2024. [in English].
26. Krupenya, I., Podriez, Yu. (2023). State terrorism on example of Putin's regime: present and history. *Przegląd Nauk Historycznych*. Vol. XXII, №2, P. 245–261. URL: <https://czasopisma.uni.lodz.pl/pnh/article/view/16927> [in English].
27. The philosophy of the Ukrainian Peace Formula. (2022). *Official website PRESIDENT OF UKRAINE*. URL: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/19/45/a0284f6fdc92f8e4bd595d4026734b-ba_1691475944.pdf [in Ukrainian].

Iryna Krupenya

Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko

(Sumy, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0002-3336-974X>

e-mail: tokiss@gmail.com

ECONOMIC DIPLOMACY OF UKRAINE IN THE SOUTH-EAST ASIA SUBREGION

Abstract

It was established that according to the ASEAN Charter there are 3 types of cooperation: Dialogue Partnerships, Sectoral Dialogue Partnerships, Development Partnerships, and there are separate observer and guest statuses.

The possibility of non-Southeast Asian countries the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia was studied, and Ukraine's experience of joining the Treaty since 2017 was analyzed.

It was emphasized that although the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia was a symbol of good-neighborly relations between ASEAN countries, it was also considered as a contractual basis for regional cooperation and as a necessary condition for joining ASEAN. A list of appropriate measures to improve the development of economic relations between Ukraine and the ASEAN countries is recommended.

Keywords: economic diplomacy, Southeast Asia, ASEAN, international organization, international agreement, legal mechanism of economic integration, regionalization, sectoral dialogue.

Стаття надійшла до редакції 14.05.24

© Крупеня І. М., 2024